

سیکس و گەنج و مۆبایل

تامان شاکر

کە باس لە گەنج دەکەین روو بەرووی سەدان کیشە دەبینەو، یەکیک لەو کیشانە نامادە نەبوونی کۆمەلگە کوردییە بۆ تەکنۆلۆژیای سەدەى بیستویەک و کرانەوی ژیانیکى ئازاد، گەنجى کورد لەگەڵ گۆرانکارییەکانى سەردەم هێشتا خۆی ریکنەخستوو، گەنجانی ئیمە لە نیوسەدە بەر لە ئیستادا دەژین، لەوانەیه خاوەنى مۆبایل و کۆمپیوتەرێک بێت، سەتەلایتیشی لەبەر دەست بێت، بەلام تا ئیستا نەیتوانیوە بێتە خاوەن کەسایەتى خۆی، تا ئیستا بە فەرمانى گەرەکان هەلەدەستى و دادەنیشی و ئەوان لە سەر ژيانى بریار دەرن، زۆرینەى گەنجى ئیمە گیرۆدەى سیستەمى عەشایرگەرى و بێرۆکەى خێلەکییە، بۆیە پرۆای تەواوى بە خودى خۆى نییە، نەیتوانیوە خۆى وەك تاکیکى ئازاد و رەها دەر بخت، پێوەر و پێوانەکانى لە بەها مەعنەوییهکان نزیك نەکردۆتەو، هەموو شتیکی بۆخۆى دەوێت، هەمان هەلسوکەوتى باب و باپیرانى پیادە دەکات، باوک و دایکانیش حەز دەکەن مندالەکانیان کۆپییەکی خۆیان بن، هەر هەنگاو ویکیش لە دەرەوى ئەو سیستەمە بە خراپى بەسەر تاک و بنەمالەدا دەشکێتەو.

تێنەگەشتن لە رەوتى تەکامل، لە خۆ نامۆ بوون، گەنجى ئیمەى بە لاریدا بردوو، ژيان بە سیستەمى کۆنزەرقاتیڤ لەسەر ژيانى گەنج بە تاییبەتى لە باشوورى کوردستان کە تا رادەیهک ئازادە، لە رووى سیاسیهوە کاریگەرى زۆرى هەیه، بەلام لە رووى کۆمەلایەتییهوە ئەم سیستەمە زیندانیکى کەم وینەیه، زیندانیک کە تێیدا گەنج پەرورەدە ناکرێت و زیاتر تووشى لادان دەبێت، بۆیە هەندیک لە گەنجەکانیشى یاخى و سەرکێش کردوو، ئت رادەیهک کە دژی هەموو شتیکن، هەندیکیشیان بوونەتە قوربانى ئەو خۆفریودان و لە خۆبایى بوون و سەرپرۆیى و... هتد، کە بە داخووە تا ئاستیک تووشى نەخۆشى دەررونى بوونە کە نەك تەنها زیان بە خۆیان دەگەینەن، بەلکو بە تەواوى بۆ کۆمەلگەش زەرەرمەندن. هۆکارەکانیشى دەکرێت لە چەند خالیکدا ئاماژەى پێیکەین، ئازاد کردنى کەنالە سیکسیهەکان لەسەر ئەنتەرنییت و سەتەلایت، بە کارهینانى مۆبایل بە شیوهیهکی نا تەندروست، نەبوونی پەرورەدەیهکی گونجاو بۆ راهینانى گەنج و بەرجەستە نەکردنى بەها ئەخلاقیهەکان لە لای گەنج، چ لە ناو خیزان و چ لە دامودەزگاكانى راگەیاندا و چ لە پلەکانى خۆیندن و تەنانەت خۆیندنى بالادا، چونکە ئەوانەى سەرپەرشتى ئەم پرۆسیسە دەکەن یان زۆر کەمتەر خەمن یان کەسانى دۆگما و دواکەوتوون و دەیانەوى کۆمەلگە هەرەك خۆى لە گۆمیکى وەستاو زیاتر هیچیتەر نەبێت و ترسى ئەوەشیان هەیه لە گەل شالۆی پێشکەوتن و بە دیموکراسى بوون و پەرەسەندنى ئازادى تاکدا، رۆلیان نەمیڤیت، ئەگینا چى و لە گەنجیک دەکات کە دواى هەزار پارانەو لە کچیک تا پیاسەیهکی لەگەلدا بکات و دواى رازیبوونى (قل)ەکەى بەو پیاسە ئەهریمەنییه، بە مۆبایل وینەى بگرێت و بە گەرەكەکانى شاردا بلاوى بکاتەو؟ بێگومان ئەو کورە و راهاتوو و بێر بکاتەو کە مبینە لە ناو گەل زیاتر شتیکیتر نییه!! هەر بۆیە گەرەتەرىن سووکایەتى پێدەکات، ژن و بە سووکى سەیر دەکرى، تەلاق دەدرى، گەرە بە بچووکى پێدەکرى، لە برى خۆین دەدرى و... هتد، بۆیە لەم ولاتەى ئیمە کە باسى مبینە دەکریت، هەموو قسەکردنیك لە سەر ناوگەلییهتى، گەنجى ئیمە و فییر نەکراو کە بە شیوهیهکی زانستى و مروقانه لە سیکس بروانیت، سیکس لە جیاتى ئەوێ خۆشى ببەخشیت و نەوێهکی تازه بەرهم بێنیت، دەکریتە مایه شەرمەزارى نەك تەنها بۆ کچیک، بەلکو بۆ تەواوى بنەمالەکەشى، ئەو هەش دەچیتە خانەى توندوتیژی و ئاکامەکەشى بە مەرگی هەردووکیان کۆتایى پێدیت.

لە کۆمەلگەى ئیمەدا هەر ئەو گەنجانەى کە سووکایەتى بە کچى خەلک دەکەن و فریویان دەدەن، خوشکەکانى خۆیان دەشارنەو و بە شەق لەچکیان لەسەر دەکەن. کیشەى گەرەى گەنجى ئەم ولاتە بێجگە لە بیکارى و کیشەى نیشتهجیبوون و نایەکسانى کۆمەلایەتى، کیشەى سیکسه، چونکە گەنجان بە هۆى ئەو ئامیرانەى لەبەر دەستیاندايه

بەردەوام لە حالەتی وروژاندان، شوێنیکیش نییه هەناسە تێدا بەدەن و رینگاچارەیکیش نییه کە ئاسانکارییان بۆ بکات لە پێناوی پیکهینانی ژبانی هاوسەری یان خالی کردنەوی غەریزەکانیان، لە زۆریەتی و لاتانی دونیادا ئەم کێشە بە شێوەیەک لە شێوەکان چارەسەر کراوە، بەلام لە کوردستان مەلاکان فتوای تەقاندنەوی شوێنی لە شەرفۆشەکان دەدەن و دەولەتیش لە بەر ئەوەی مەلا چاوا ساغیەتی چارەسەریکی گونجاو بۆ کێشە گەنجان نادۆزێتەو.

دەولەت تا ئێستا نەیتوانیوە ژنەیان ئاسان بکات، نەیتوانیویوە شوێنی نیشتهجێبوون بۆ هاوولاتیان دابینبکات، دانیشتنیش لە گەل ماله باوان هەزارویە کێشە لێدەکەوێتەو. لە باشووری کوردستان نە سەر دەمی خەباتی شاخ ماوە کە گەنجان ژبانی خۆیانی بۆ تەرخان بکەن، نە هیندەش حکومەت بەهای پێداون کە لە پرۆژەکانی بەرھەم هێنان و داھێنانە زانستیەکاندا بەشداریان، مەلاکانیش پێیانوایە بەخوێندنی قورئان حەزی سیکیسی کەمدەبێتەو، بۆیە بەمشێوەیە نامۆژگاری گەنجان دەکەن، خو ئەگەر ئەم تیۆرییە راست بواوە دەبواوە مەلاکان کە بەردەوام قورئان دەخوینن و نوێژ دەکەن، هەرگیز ژبانی نەهێنایە، ئەوان بۆخۆیان هەیانە بە ژنیک رازی نابێت و کردوویەتی بە دووان، هەشیانە لە خوا بەزیاد بێت چواری هەیه، ئەوان باش دەزانن خەلکیکی زۆر گوییان لێدەگرێت، بەلام هەرگیز هەولیان نەداوە رینگایەکی شیواو بخەنە بەردەم گویگرانی خۆیان، لە روژانی هەینیدا هەولنادەن ئەم کێشە بۆ باس بکەن، ئەگەر باسیشی بکەن هەر هەمووی هەپەشەیه، یان خەلات و بەراتی بەهەشتە یان ئاگری دۆزەخ، ئیتر باسی ئەوە ناکەن با ئاسانکاری بۆ گەنج بکریت و زانیاری پێبدریت و هەموو شتیکی بۆ شیبکریتەو هەتا تووشی لاری نەبێت. ئەوان بە شێوەیەکی زانستی حەز ناکەن و لات بەرپۆوە بچیت، بەلکو هەولنادەن تەنھا نامۆژگاری دینی بکەن، بەداخەو هەندیک لەو مامۆستا ئایینیانەش هەر لە پەنای دینەو دونیایان خواردووە.

لە ولاتی ئێمە دەبوا لە ناوەندی بریارەکاندا بیریکیان لەم دیاردە بەکردبایەتەو، دەبوا پەرلەمانی کوردستان دانیشتنیکی جدی ساز بکردایە و لە سەر مەسەلە نامووس و کوشتن بۆ کرینەو نامووس و چارەسەرکردنی کێشە گەنجان بە هەموو رووەکانیەو پرۆژەیکە گونجاوی بخستایتە بەردەم حکومەتی کوردستان، دەبوا دەزگاکانی راگەیاندن بە وردی خەلکی پەسپۆر و شارەزایان لەم بوارەدا بدوانایە و بەشیکی بەرچاوی کارو چالاکییەکانیان بۆ چارەسەرکردنی کێشە گەنجان تەرخان بکردایە، با ئەوەندەیان هۆشیاری بە گەنج بەدایە کە وا بە ناسانی تووشی هەل و تاوانی ئەخلاق نەبن. با ئەوەندە کاریان لە ناستی یاسامەندی تاکی نێم کۆمەلگەدا بکردبایە کە هەموو سزادانیکە تاوانبار لەلایەن دادگەکانەو دەربچووایە و یاسا بریاری لەسەر بەدایە.

بیگومان هەوایی کوشتنی ژنیک یان پیاویک لە کوردستانی هەلگری کەلتوری توندوتیژیدا، شتیکی نوێ نییه، بەلام راستییە کە هەیه کە کۆمەلگە ئێمە هێشتا نەیتوانیوە فەرھەنگی بەھەر وەری و کەلک وەرگرتنی دروست لە تکنۆلۆژیای سەردەم پێناسە بکات. بۆیە گەنجیک کچیکی ناسک هەلەخەتینی و سەرخۆشی دەکات و لەکاتی دەستدریژی سیکسیدا پێی دەلێت "دەبیتە قوربانی قۆندەرە کەم؟" دەبوا یاسا ئە گەنجە بیویژدان و ناساغانە تەمی بکات، پێویستە ئەگەر نەخۆشی دەروونی هەیه بخریتە ژێر چاودیریەو، یان ئەگەر یاخی و سەرکێشە یاسا سزایەکی وای بۆ دیاری بکات کە ببیتە پەند بۆ هەموو تاکیکی کۆمەلگە، ئەوەی کچیکی کال و کرچ دەکاتە قوربانی قۆندەرەکانی، ئەوەی ناسکیکی دەستەمۆ بە پیلان و فریو دەباتە قەسابخانە نامووسپەرستانەو، ئەوەی کچۆلەیک بۆ سەربرین نامادە دەکات، بەر نەفرەتی خەلکی بەویژدان دەکەوێت. لەگەل ئەوەشدا لەم ولاتە بی سەرەو بەرەیدەدا بیری عەشایرگەرایی و بریاری خێلەکی لە سەرروی یاسا و بریارەکانی دادگەکانەو، ئەگەر ئێمە وەکو تاکی ناو کۆمەلگە یاسامەند بین، سنووری نازادییەکان دەزانین و هەرگیز تووشی هەل و تاوان نابین، بەلام لە ولاتی ئێمەدا خۆشەویستی بقیە، بزەیکیش بەسە بۆ کوشتنی کچۆلەیک، ئەگەر دابونەریتی سوای ئێمە رینگە بە گەنج بەدایە کە پەيوەندییەکانی خۆشەویستی خۆی لە بنەمالەکە نەشاریتەو، یان ئەگەر ناوەندیکی راویژکاری بۆ چارەسەرکردنی کێشە گەنجان

هه‌بوايه، ئەگەر باوك و دايكان له جياتى چاو سووركردنه‌وه ببن به دۆست و براده‌رى منداڵه‌كانيان، ئەگەر له خويندنگه‌كاندا په‌روه‌رده‌ى ئەخلاقى به‌هاى پيبدرايايه، ئەگەر له هه‌موو ريگه‌كاني راگه‌ياندنه‌وه، هه‌ول بديايه كه نازادى ته‌عبير بكري و چوارچيوه‌ى بۆ ديارى بكهن، بيگومان هه‌يچ كچيك به پيى خو‌ى نه‌ده‌چوو بۆ كوشتارگا و به ده‌ستى خو‌ى قورپى بۆ خو‌ى و بنه‌ماله‌كه‌ى نه‌ده‌گرته‌وه، با ئەگەر هه‌ر هه‌يچمان پيناكريت سه‌يرى و لاته دواكه‌وتوه‌كان بكه‌ين، له‌ولاتيكي وه‌ك عه‌ره‌بستاني سه‌وودى مۆبايلى به‌كاميرا قه‌ده‌غه‌ كراوه، له‌كوردستانيش ئەگەر ريگاچاره‌يه‌كى تر نادۆزريته‌وه، با مۆبايلى به‌كاميرا قه‌ده‌غه‌ بكهن و ژيانى كۆمه‌ليك خه‌لك له‌ مردن رزگار بكريت.